

KİTAP İNCELEMESİ/BOOK REVIEW

Kur'an Dili Arapça¹

Yazar: HÜSEYİN KÜÇÜKKALAY

(Konya: Denizkuşları, 1969, 379 Sayfa)

Quranic Language Arabic

Author: HÜSEYİN KÜÇÜKKALAY

(Konya: Denizkuşları, 1969, 379 Pages)

Muhammed Ali MUHAMMEDİ

Orcid: 0000-0001-9832-1395

Öğretim Görevlisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hatay/Türkiye

elmuhammedi1392@gmail.com

*Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received: 10.11.2021 Düzeltme/Revised: 10.12.2021
Kabul/Accepted: 23.05.2022*

Atıf/Cite as: Muhammedi, M. Ali (2022). Kur'an Dili Arapça (Hüseyin Küçükkalay). Antakiyat, 5(1), 158-161

Öz: Yazar, Türkiye'de Arapçanın soğuk karşılandığı bir dönemde bu dile olan ilgiyi arttırmak ve onun güzelliğini göz önüne sermek için bu eseri kaleme almıştır; bunu yaparken dil teorilerine, dilin kaynağının ne olduğu meselesi gibi dil bilim ile ilgili konulara temas etmeden geçmemiştir. Kitaba dilin tanımı ile giriş yapmakta ve bu konuda ileri sürülmüş görüşlere yer vermektedir. Kitap, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde dilin tarifi ve ihtiva ettiği konular hakkında gerek İslam alimleri ve gerekse diğer dil bilimi alanında çalışma yapmış bilim insanlarının görüşlerine yer vermektedir. Birinci bölüm, dillerin doğuşu ile ilgili

¹ Bu araştırma sürecinde TR Dizin 2021 kuralları kapsamında "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde" yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden" hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma "Etik Kurul izni" gerektirmeyen bir çalışmadır.

olarak ortaya atılan görüşlerini, ikinci bölüm dil gruplarını ele almaktadır; üçüncü bölüm ise Arapçayı ve Arapları kültürel, iktisadi ve diğer çeşitli yönlerden incelemektedir. Yazar, bunu yaparken Hz. Nuh'un (as) oğulları Ham ve Sam'a da atıf yapmayı ihmal etmemektedir. Kitap 1969'da basılmış olup 379 sayfadan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dil bilim, Dillerin Kaynağı, Dil Teorileri, Arap, Arapça, Lehçe.

Abstract:

The author wrote this work in order to increase the interest in Arabic language and to reveal its beauty at a time when it was not welcomed in Turkey; While doing this, he did not touch upon linguistic theories, such as the issue of the source of language, without touching on issues related to linguistics. It makes an introduction to the book with the definition of language and gives place to the opinions put forward on this subject. The book consists of an introduction and three parts. In the introduction, the views of both Islamic scholars and scientists who have worked in the field of linguistics about the definition of language and the subjects it contains are included. The first part deals with the views on the emergence of languages, the second part deals with language groups; The third part examines Arabic and Arabs from cultural, economic and various other aspects. While doing this, the author He also makes reference to Noah's (as) sons, Ham and Shem. The book was published in 1969 and consists of 379 pages.

Keywords: Linguistics, Origin of Languages, Language Theories, Arab, Arabic, Polish.

GİRİŞ

Kitabın yazarı, Hüseyin Küçükcalay, Konya'nın yetiştirdiği son dönem ender alimlerindendir; Konya'nın manevi mimarlarından olan Haciveyiszade Mustafa Efendi'nin (ö. 1960) duasını almış, onun kalfalarında rahle-i tedris eylemiştir; henüz ilkokul çağında iken Arapçaya ilgi duymuş ve bu konuda ömrünü harcamış, her türlü zorluğa göğüs germiştir; Suriye ve Irak'ta okumuş, Bağdat Şeriat Üniversitesi'ni birincilikle bitirmiştir. Küçükcalay'ın yazılı eserleri azdır; lakin ayaklı eserleri diyebileceğimiz talebeleri çoktur, bu konuda hocasına muvafakat etmiştir; zira Haciveyiszade Mustafa Efendi'nin meşhur sözüdür: "Bir insanda bin kitap bulunur da bir kitapta bir insan bulunmaz." Bize göre yazılı iki eseri önemlidir: **Abdullah Mesud ve Tefsir'deki Yeri** ve **Kur'an Dili Arapça**².

Yazarın bu kitabı kaleme almasındaki saik, Arapça'nın güzelliğini gözler önüne sermek ve onu yeni nesil ilahiyat talebelerine tanıtip sevdirmektir ki, kitabın yazıldığı dönemi düşünürsek Arapçaya karşı bir takım soğuk yaklaşımların bulunduğu hakikati gözden kaçmayacaktır. Kitap, bu bakımdan bir ilki gerçekleştirmektedir; zira o dönemde kaynakların çoğunluğu Arapçadır ve talebelerin bu kaynaklara ulaşması oldukça zordur; bu bakımdan kitap, kendi alanda önemli bir boşluğu doldurmaya adaydır. Yazarın dili ve üslubu doğal olarak 70'lerin kelime ve kalıplarını ihtiva etmektedir; bu sebeple günümüz insanı nisbeten

² Hayatı için bakınız: Hüseyin Küçükcalay, Kur'an Dili Arapça, 2. Baskı, Muarrib Yayınları, İstanbul, 2021, s.3

kitabı anlamada zorluk çekebilir. Kitabın *Muarrib Yayınları* tarafından Kasım 2021'de 2. Baskısı yapılmış olup, önsözden önce Haseki Eğitim Merkezi emekli hocalarından Mehmet Savaş'ın yazarla ilgili hatıralarına ve Necmettin Erbakan İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Orhan Çeker'in takrizine yer verilmiştir. Kitap, 1969 yılında basılmış olan ilk baskısına göre dizayn açısından daha iyi durumdadır. Eser, kendisinden sonraki Arap Dili ve Edebiyatı alanında yazılan kitaplara esin kaynağı olmuştur. Bunlardan Nihat M. Çetin'in (ö. 1991) değerli eseri *Eski Arap Şiiri*, Ahmet Suphi Fırat'ın *Arap Edebiyatı Tarihi* ve Kenan Demirayak'ın *Arap Edebiyatı Tarihi* bu alandaki önemli çalışmalardır.

Hüseyin Küçükkalay kitabına dilin tanımı ile giriş yapmakta ve bu konuda ileri sürülmüş görüşlere yer vermektedir. Kitap, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde dilin tanımı ve ihtiva ettiği konular hakkında gerek İslam alimlerinin ve gerekse diğer bilim insanlarının bu alanındaki çalışmalarına temas etmektedir.

Birinci bölümde, dillerin doğuşu ile ilgili olarak ortaya atılan görüşleri serdederek bu konudaki dil bilimcilerin görüşlerine yer vermekte ve bunları genel olarak dört bölümde özetlemektedir: Vahiy ve İlham Nazariyesi, Uzlaşma ve Uyuşma Nazariyesi, Ses Taklidi Nazariyesi, Meleke ve Kuvvet Nazariyesi. İkinci bölümde dil grupları üzerinde durmakta, dilleri yalınlayan, bağlantılı ve bükümlü olarak üç grupta toplamaktadır; sonrasında ise meşhur görüş olarak Max Muller'in nazariyesi üzerinde durmaktadır; Muller'e göre diller; Hint-Avrupa, Hami-Sami ve Turan dilleri olarak üç grupta ele alınır. Bu gruplanmada cümlelerin birbirine yakınlığı ve asıl kök kelimeler arasındaki ilişkiler göz önüne alınmıştır³. Üçüncü bölümde ise Arapça'yı ve Arapları ele almakta, bunu yaparken Hz. Nuh'un (as) oğulları Ham ve Sam'a da atıf yapmayı ihmal etmemekte, Sami kavimlerin yaşadıkları yerler, konuştukları diller, yaşam tarzları gibi konulara temas etmektedir. Araplara gelince, onların dili olan Arapça tarihi hakkında bilgi vermekte ve Arapçada diğer dillerden farklı olarak göze çarpan bazı noktalara dikkat çekerek "Arap" kelimesinin etimolojik yapısını irdelemekte, eski ve yeni Araplar konusunu şematik şekilde incelemektedir. Cahiliye devri Araplarında din ve inanç, sosyal, ahlak, siyasi, kültür ve iktisat konularına değinmektedir. Arap dilinin genişliği konusu ise derin dil tahlilleri içermekte bunu yaparken Kur'an-ı Kerim, hadis- Şerif ve şahit beyitlerden deliller sunmaktadır. Yazar burada bu konulara temas ederken bize göre oldukça önemli olan fakat çok dillendirilmeyen bir konuya, Kur'an'ın ve Hadislerin Arapça üzerindeki etkilerine temas etmektedir. Yazara göre bu etkiler; dil birliği, yeni kelimeler, Arapçanın yaygınlaşması, dilin bozulmaktan korunması, kelimelerin yeni yeni anlamlar kazanması, belagat ve fesahattaki derinlik olarak değerlendirilebilir. Yazar, lehçeler hususunda on iki adet lehçeyi incelemektedir; bunlar Kuzaa, Yemen, Himyer, Behra, Huzeyl, Temim, Esad ve Rebia, Kelb, Uman, Tay lehçeleri olarak sıralanabilir; bu arada yazar tarafından Kureyş lehçesi üzerinde özellikle durulmakta ve diğer lehçelere olan üstünlüğünü vurgulanmakta, Kur'an'ın yedi harf üzere nazil olması konusuna açıklık getirilmektedir. Arap dilini geliştiren amiller konusu, bize göre başlı başına bir bölüm niteliği taşımaktadır; burada yazar, ancak ehlinin

³ Hüseyin KüçükKalay, Kur'an Dili Arapça (İstanbul: Muarrib Yayınları,2021), 69.

idrak edebileceği konuları derinlemesine işlemektedir; naht, müsterek, ezdad, ta'rib, ibdal, kalbu'l-mekani, musellesat, tekrar, müteradif, elfazu'l-müvellede, tefhim, mecaz, nakl, kinaye, itba', iştikak gibi başlıklarında bu amilleri irdelemektedir. Kitabın sonuna yaklaşırken Arap dilinin özelliklerini yaklaşık olarak yirmi dokuz madde ile sıralayarak bu dilin güzelliğini göz önüne sermeye çalışmakta ve kitaba Arap diline toplu bakış başlığı ile son vermektedir.

Yazar, bu kitabı kaleme alırken ne kadar emek harcadığı gözden kaçmamaktadır; zira ele aldığı konuların içeriği incelendiğinde zamanımız araştırmacılarına birçok tez ve makale konusunda ilham olacak nitelikte olduğu görülecektir; ne var ki, bununla birlikte kitabın bir takım zayıf yönlerini de dile getirmemiz gerekmektedir. Yazar, birinci ve ikinci bölümlerde bilgi aktarırken alıntı yaptığı batı kaynaklarını sınırlı tutmuş ve atıf yapmamıştır. Bu unsur, onun bu konuda çok malumatı olmadığını göstermektedir; Arap kaynaklarına geldiğimizde ise birkaç kaynağa atıf yapmakla, *el-Müzhir ve el-Hasais* gibi; ayrıca dipnotlarda verdiği alimlerin hayatı hakkında bu bilgiyi nereden aldığına dair bir bilgi sunmamaktadır; ayrıca kaynakça bölümünde birincil kaynakları sınırlı tuttuğu görülmekte. Yazar, kitapta çok önemli mevzulara temas etmekte; ancak ne var ki, bu görüşlere nasıl ulaştığını açıklamamakta ve bu bilgiyi nerden aldığına dair bir kaynak sunmamaktadır. Örneğin: "Mesela قطف، قطب، قط، قطم، قطل، قطف gibi. Bu kelimelerde manalar birbirlerine aynı denecek kadar yakındır. İkilik nazariyesini ileri sürenlere göre asıl mana kaynağının ikili konsoller olduğunu kabul etmek gerekir. Yani kelimedede esas anlamı taşıyan iki harftir. Üçüncü harf ise bu manaya bir nevi yön vermek için getirilmiştir."⁴ Yine (خ) harfi gevşek olduğundan dolayı yaş yemeye delalet ettiğini, (ق) harfinin ise sert olduğu için kuru yemek anlamına geldiğini söylemektedir⁵; ne var ki, bu konular zor ve tartışmalı konular. Yazar burada bu yargıya nasıl ulaştı; va'z ettiği bu kural bütün kelime yada harflerde geçerli mi? Bunu bilemiyoruz. Bununla birlikte engin bilgisinden kaynaklandığını düşündüğümüz Arapça'nın gramer yapısı ve şiir beyitleri ile ilgili derin tahliller yapmaktadır ki, bu okuyucunun sıkılmasına sebep olmaktadır. Bu hususlar bize göre yazarın zayıf yönleri olarak önümüzde durmaktadır.

Sonuç olarak kitap, 70'li yıllarda Arapçanın değerinin azaltılmasına yönelik birtakım gayretler sebebiyle, Arapçanın belagat ve güzelliğini gözler önüne sermek için kaleme alınmıştır; bununla birlikte yazar, mümkün olduğunca nesnel olmaya çalışmış ve bu dili göklere çıkarmamıştır. Bu eser, kendi döneminde yazılmış değerli eserlerden biridir ve önemini bu dönemde dahi kaybetmemiştir; ne var ki, ilahiyat ve Arap dili alanlarında çalışma yapanlar tarafından bu eser yeterince tanınmamaktadır; ümidimiz odur ki, kitap hak ettiği değere ulaşsın ve araştırmacıların başvurduğu bir kaynak olsun.

⁴ Küçükcalay, *Kuran Dili Arapça*, 79.

⁵ *Kuran Dili Arapça*, 46.